

ΣΤΡΑΒΩΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ Βιβλίο Δ΄ ΓΑΛΛΙΑ

(Η πέραν των Άλπεων χώρα, ανάμεσα στα Πυρηναία και τον Ρήνο)

Δ ΙΙΙ, 4 ... Οι λαοί ανάμεσα στον Λίγηρα και στον Σηκουάνα, πέρα από τον Ροδανό και τον Άραρι, φτάνουν στον Βορρά έως τους Αλλόβριγες και τους κατοίκους του Λουγδούνου... Ανάμεσά τους έρχεται ο Λίγηρας που εκβάλλει στον Ωκεανό [Ατλαντικό]. Η συντομότερη απόσταση προς τη Βρετανία, από τα ποτάμια της Κελτικής, είναι τριακόσια είκοσι στάδια. [Όσοι θέλουν να περάσουν απέναντι] ξεκινάνε με την άμπωτη, βραδάκι, και την όγδοη ώρα της επόμενης ημέρας [στις 2.00 μμ] φτάνουν στο νησί.

Μετά τους Μεδιοματρικούς και τους Τριβόκχους, ζούνε στον Ρήνο οι **Τρηούριοι**¹. Εκεί έχει κατασκευαστεί η γέφυρα στον Ρήνο από τους Ρωμαίους, οι οποίοι, σήμερα, είναι υπεύθυνοι για τον πόλεμο με τους Γερμανούς. Πέρα από εκεί, ζούσαν οι Ούβιοι, τους οποίους ο Αγρίππας² μετέφερε με τη θέλησή τους στην εδώ όχθη του Ρήνου [= την δυτική, δηλαδή σε ρωμαϊκό έδαφος]. Γείτονες των Τρηούριων είναι οι Νερουίοι, επίσης γερμανικός λαός. Τελευταίοι οι Μενάπιοι, κοντά στις εκβολές, που κατοικούν και στις δύο όχθες του ποταμού, μέσα σε έλη και σε δάση όχι υψηλά αλλά πυκνά και αγκαθερά. Κοντά τους βρίσκονται οι Σούγαμβροι Γερμανοί. Σε όλη την κοιλάδα του ποταμού αυτού κατοικοεδρεύουν οι Σόηβοι, που αποκαλούνται Γερμανοί, αλλά σε δύναμη και πληθυσμό υπερέρχουν από τους υπόλοιπους. Στις μέρες μου, οι πρόσφυγες από τα μέρη τους καταφεύγουν στην εδώ όχθη του Ρήνου. Κι άλλοι λαοί κυριαρχούν σε διάφορους τόπους κι ο καθένας ξεκινά έναν πόλεμο, αλλά πάντοτε ηττώνται.

Δ ΙΙΙ, 5. Δυτικά των Τρηούριων και των Νερουίων κατοικούν οι Σένονες και οι Ρήμοι, οι Ατρεβάτιοι και οι Εβούρωνες. Κοντά στους Μεναπίους, προς το μέρος της θάλασσας, κατοικούν οι Μορίνοι, οι Βελλοάκοι, οι Αμβιανοί, οι Σουεσσίωνες και οι Κάλετοι, έως την εκβολή του Σηκουάνα. Οι χώρες των Μεναπίων, των Μορίνων, των Ατρεβατίων και των Εβουρώνων μοιάζουν. Είναι μία μεγάλη δασωμένη έκταση, δίχως ψηλά δένδρα, που τη λένε Αρδουέννα. Σε καιρό πολεμικών συρράξεων, οι αμυνόμενοι έδεναν τα κλαδιά των

¹ Τρηούριοι, αρχαίος γερμανικός λαός, που έδωσε το όνομά του στη ρωμαϊκή πόλη Augusta Treverorum / Τριβηροί, σήμερα Τρίερ, στον ποταμό Μοζέλα, παραπόταμο του Ρήνου (σύνορα Γερμανίας-Λουξεμβούργου). Οι Τριβηροί έγιναν έδρα των Ρωμαίων διοικητών της Βόρειας Ευρώπης, καθώς και έδρα του καίσαρα Κωνσταντίνου μεταξύ 306-310.

² Αγρίππας (1ος π.Χ. αι.). Ήταν ο πρώτος μετά τον Ιούλιο Καίσαρα που πέρασε τον Ρήνο. Το 38 π.Χ., ο Αγρίππας εγκατέστησε τους Ούβιους στην Κολονία = Colonia Agrippensis.

θάμνων μεταξύ τους και, έτσι πυκνοί που ήταν, έφραζαν τα μονοπάτια. Σε μερικά μέρη έμπηγαν μυτερά παλούκια στο χώμα και έμπαιναν στα βάθη με τις οικογένειές τους, σε νησάκια μέσα στα έλη. Σε βροχερό καιρό είχαν έτσι ασφαλή καταφύγια. Σε περίοδο ξηρασίας, όμως, τους έπιαναν εύκολα. Σήμερα, όσοι κατοικούν την εδώ όχθη του Ρήνου [= δυτική] ζουν ήσυχα και είναι υπήκοοι των Ρωμαίων.

Γύρω από τον Σηκουάνα και σε ένα νησί του ποταμού ζούνε οι **Παρίσιοι**, οι οποίοι έχουν και την πόλη Λουκοτοκία³... Στην περιοχή το πιο αξιόλογο γένος είναι οι Ρήμοι. Η μητρόπολή τους, η Δουρικορτόρα [Reims], είναι πυκνοκατοικημένη και την επισκέπτονται οι Ρωμαίοι διοικητές.

Δ IV, 1. Μετά τους λαούς που ανέφερα, βρίσκονται τα υπόλοιπα γένη των Βέλγων κοντά στον Ωκεανό. Από αυτά οι Ουένετοι⁴ είναι που ναυμάχησαν με τον Καίσαρα. Ήταν έτοιμοι να εμποδίσουν το πέρασμά του στη Βρετανία επειδή χρησιμοποιούσαν το νησί για το εμπόριό τους. Τους νίκησε πολύ εύκολα, δίχως να χρησιμοποιήσει έμβολα [στην πλώρη των πλοίων], επειδή τα ξύλα των καραβιών τους ήταν πολύ χοντρά, αλλά, όπως έρχονταν κοντά με τον αέρα, οι Ρωμαίοι τους διέλυαν τα κατάρτια με ειδικά δρεπάνια. Τα πανιά τους ήταν δερμάτινα επειδή οι άνεμοι είναι πολύ ισχυροί και δεν χρησιμοποιούσαν σχοινιά αλλά αλυσίδες. Τα καράβια τα κατασκευάζουν με πλατύ κήτος, με υψηλή πλώρη και πρόμνη για την άμπωτη. Τα φτιάχνουν από δρυ, που διαθέτουν άφθονη. Αυτός είναι ο λόγος που δεν δένουν τις σανίδες μεταξύ τους με μόρσα, αλλά αφήνουν ενδιάμεσο κενό. Τα κενά τα συμπληρώνουν με φύκια, ώστε, βγάζοντας το σκάφος έξω, να μην πετσικάρει το ξύλο που δεν υγραίνεται. Το φύκι κρατάει την υγρασία, ενώ η δρυς είναι ξερή, χωρίς φυσικό λάδι. Νομίζω ότι αυτοί οι Ουένετοι είναι οικιστές της περιοχής του Αδρία [Αδριατική]. Και όλοι οι άλλοι Κέλτες της Ιταλίας έχουν μεταναστεύσει από τη γη πέρα από τις Άλπεις, όπως οι Βόιοι και οι Σένονες... Από τους λαούς ανάμεσα σε Σηκουάνα και Λίγηρα, άλλοι είναι κοντά στους Σηκοανούς κι άλλοι στους Αρουέρνους.

³ Λουκοτοκία = Αρχαία ονομασία της μικρής πόλης της γαλατικής φυλής των Παρισίων. Από τους κατοίκους της ονομάστηκε, αργότερα, Παρίσιοι και Παρίσι (πρωτεύουσα της Γαλλίας).

⁴ Βένετοι, λαός της Κελτικής Γαλατίας. Ο Στράβων αναφέρεται στην σύγκρουση τους με τον Ιούλιο Καίσαρα, στο στενό της Μάγχης, το 56 π.Χ.

Χάρτης 1. Η εκστρατεία του Ιουλίου Καίσαρα στη Γαλατία, 58-50 π.Χ. και οι μάχες που δόθηκαν με τους ανυπότακτους και πεισματάρηδες Γαλάτες του βασιλιά Βερσινγκετοριζ, μεταξύ Ροδανού και Λίγηρα, καθώς και οι δύο περιορισμένες έκτασης εκστρατείες στα βρετανικά παράλια.

Δ IV, 2. Όλη η φυλή που σήμερα αποκαλούν Γαλλική και Γαλατική, είναι πολεμόχαρη, ψυχωμένη και διαθέσιμη για μάχες. Κατά τα άλλα είναι ένας απλός λαός, χωρίς κακοήθειες. Όταν παρακινηθούν, μαζεύονται όλοι μαζί για να πολεμήσουν, φανερά και χωρίς δεύτερη σκέψη. Για αυτό, τους μεταχειρίζονται εύκολα όσοι θέλουν να τους διοικήσουν. Όποιος θέλει τους παροξύνει, όπου και όπως έτυχε, και τους έχει έτοιμους για πόλεμο. Εκτός από βιαιότητα και τόλμη, δεν έχουν πλεονεκτήματα. Αν πειστούν, όμως, με μεγάλη ευχέρεια τρέπονται προς χρήσιμα πράγματα: εκπαιδεύονται και μπορούν να γίνουν καλοί στην τέχνη του λόγου. Η δύναμή τους πηγάζει τόσο από τα μεγάλα τους σώματα (είναι μεγαλόσωμοι), όσο και από το πλήθος τους. Εξαιτίας της απλότητας και της ευθύτητάς τους, συγκεντρώνονται εύκολα σε μεγάλους αριθμούς. Πάντοτε μοιράζονται την αγανάκτηση των γειτόνων τους. Σήμερα, ζούνε όλοι ειρηνικά, υποταγμένοι στο πρόσταγμα των Ρωμαίων που τους κατέκτησαν. Τα όσα ανέφερα προηγουμένως, τα παίρνω από την παλαιά τους ιστορία, καθώς κι από τις συνήθειες που διατηρούν έως και σήμερα οι Γερμανοί, γιατί τόσο στη φύση όσο και στον τρόπο που διοικούνται μοιάζουν και συγγενεύουν μεταξύ τους. Εξάλλου κατοικούν γειτονική χώρα, που τη χωρίζει ο ποταμός Ρήνος, κι έχουν πολλά κοινά ή παραπλήσια στοιχεία (η Γερμανία, βέβαια, είναι πιο βόρεια) ... Γι' αυτό κι έχουν εύκολες τις μεταναστεύσεις, καθώς πηγαίνουν αγεληδόν και σε πανστρατιά, μεταφέροντας ακόμη και τις οικογένειές τους, όταν τους διώχνουν κάποιιο πιο δυνατοί από αυτούς... Όλοι οι Γαλάτες είναι μαχητές από τη φύση τους, καλύτεροι καβαλάρηδες παρά πεζοί. Το καλύτερο ιππικό των Ρωμαίων προέρχεται από αυτές τις περιοχές. Κι όσο πιο βόρεια και προς τον ωκεανό κατοικούν, τόσο καλύτεροι πολεμιστές είναι.

Δ IV, 3. Θεωρούν καλύτερους [πολεμιστές] από όλους τους Βέλγους, που χωρίζονται σε δεκαπέντε λαούς και κατοικούν τον Ωκεανό από τον Ρήνο στον Λίγηρα. Μόνο αυτοί αντέχουν τις επιδρομές των Γερμανών, των Κίμβρων και των Τευτόνων. Κι από τους Βέλγους θεωρούν καλύτερους τους Βελλοάκους κι έπειτα τους Σουεσσίωνες. Απόδειξη του πλήθους τους είναι ότι κάποτε υπολόγισαν σε τριακόσιες χιλιάδες τους Βέλγους που μπορούσαν να φέρουν όπλα. Μίλησα για το πλήθος των Ελουηττίων, των Αρουέρνων [Ελβετοί] και των συμμάχων τους, απ' όπου φαίνεται πόσο πολυάνθρωποι είναι, καθώς και η ικανότητα των γυναικών τους να γεννάνε και να μεγαλώνουν παιδιά. Φορούν σάγους⁵, αφήνουν τα μαλλιά τους μακριά, φοράνε στενά παντελόνια και αντί για χιτώνες φοράνε σχιστά στο πλάι ρούχα με μανίκια, μακριά ίσα να καλύπτουν τους γλουτούς και τα αιδoία

⁵ Χοντρός γαλατικός μανδύας, χλαίνη (λέξη μάλλον ελληνικής καταγωγής: σάγη, σάγμα, σάκος).

τους. Το μαλλί των προβάτων τους είναι τραχύ και φουντωτό. Από αυτό υφαίνουν τους σάγους που τους λένε «λαίνες» [χλαίνες]. Αντίθετα, οι Ρωμαίοι και στα πιο βόρεια κλίματα τρέφουν πρόβατα καλυμμένα με δέρμα⁶ γι αυτό και το μαλλί που παράγουν είναι φίνο. Ο οπλισμός τους είναι ανάλογος με το μέγεθος του σώματός τους. Μακρύ μαχαίρι, κρεμασμένο στο δεξί πλευρό, μακρόστενη ασπίδα, λόγχες κι ένα είδος ακοντίου, που ονομάζεται «μάδαρις». Μερικοί χρησιμοποιούν τόξα και σφενδόνες. Υπάρχει κι ένα σύνεργο που μοιάζει με γρόσφο⁷, ένα ξύλο που πετιέται με το χέρι κι όχι από τόξο, το οποίο πηγαίνει μακρύτερα κι από βέλος. Το χρησιμοποιούν κυρίως για να κυνηγάνε πουλιά. Ακόμη και σήμερα, οι περισσότεροι κοιμούνται χάμω και τρώνε καθισμένοι σε προβιές. Κύριο φαγητό τους είναι το γάλα και κάθε κρεατικό, ειδικά το χοιρινό, φρέσκο και παστωμένο. Τα γουρούνια τους είναι άγρια, ξεχωριστά σε ύψος και δύναμη. Αμα τα πλησιάσεις ασυλλόγιστα, κινδυνεύεις, σαν να πρόκειται για λύκους. Τα σπίτια τους, που είναι μεγάλα και με θολωτή οροφή, τα χτίζουν με σανίδες και πλεγμένα κλαδιά και τα σκεπάζουν με χόρτο. Έχουν τόσα πολλά κοπάδια και χοιροστάσια, ώστε οι χλαίνες και τα παστά τους δεν κυκλοφορούν μόνο στη Ρώμη αλλά και σε όλη την Ιταλία.

Η διακυβέρνησή τους ήταν κυρίως αριστοκρατική. Παλιά, διάλεγαν έναν ηγεμόνα για όλο τον χρόνο, ενώ σε καιρό πολέμου το πλήθος διάλεγε κάποιον για αρχηγό. Σήμερα, υπακούουν οι περισσότεροι στα προστάγματα των Ρωμαίων. Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο στις συνελεύσεις τους: αν κάποιος διακόψει και αντικρούσει τον ρήτορα, τον πλησιάζει ο υπεύθυνος με γυμνό σπαθί και τον καλεί να σωπάσει απειλώντας τον. Αν αυτός συνεχίσει, ο υπεύθυνος κάνει το ίδιο δεύτερη και τρίτη φορά, οπότε εντέλει του κόβει από την χλαίνη του ένα κομμάτι, τόσο ώστε να αχρηστεύσει το ρούχο. Όσο για τους άνδρες και τις γυναίκες, δηλαδή ότι ασκούν έργα αντίθετα με τα όσα έχουμε συνηθίσει εμείς, αυτό είναι κοινό γνώρισμα και άλλων βαρβάρων.

Δ IV, 4. Όλοι τους τιμούν εξαιρετικά τρεις ομάδες: τους βάρδους, τους ουάτες και τους δρυΐδες. Οι βάρδοι είναι τραγουδιστές και ποιητές, οι ουάτες είναι ιερείς και φιλόσοφοι, ενώ οι δρυΐδες ασκούν, εκτός από τη φυσική, και την ηθική φιλοσοφία. Θεωρούνται πολύ δίκαιοι και τους εμπιστεύονται τις ιδιωτικές και τις δημόσιες επιλύσεις διαφορών. Έφταναν να διαιτητούν παλιά σε πολέμους και να σταματούν μάχες. Μόνον σε αυτούς επιτρεπόταν να δικάζουν τα φονικά. Πιστεύουν ότι, όταν υποχωρούν αυτά τα έθιμα, χάνει

⁶ Αναφέρεται στη συνήθεια να σκεπάζουν με δέρμα το πρόβατο για να προστατεύουν το μαλλί.

⁷ Γρόσφος = είδος ακοντίου

και όλη η χώρα. Όπως και άλλοι, πιστεύουν και αυτοί ότι οι ψυχές και ο κόσμος είναι αθάνατα και ότι κάποτε θα επικρατήσει η φωτιά και το νερό.

Δ IV, 5. Μαζί με την απλότητα και την οξυθυμία, έχουν πολλή αλαζονεία, είναι ανόητοι και λατρεύουν τα στολίδια. Φοράνε χρυσά κοσμήματα, στον λαιμό στρεπτά (περιδέραια), στους βραχιόνες και στους καρπούς βραχιόλια κι όσοι φέρουν αξιώματα φοράνε χρωματιστά ρούχα, χρυσοκέντητα. Εξαιτίας της ελαφρότητας του χαρακτήρα τους, γίνονται αφόρητοι όταν νικάνε και ξαφνιάζονται όταν ηττώνται. **Μαζί με την ανοησία, είναι βάρβαροι και έκφυλοι, χαρακτηριστικά των περισσότερων βόρειων λαών.** Αναφέρομαι στο γεγονός ότι, μετά τη μάχη, **κόβουν τα κεφάλια των εχθρών τους** και τα κρεμάνε στους αυχένες των αλόγων. Έπειτα, τα καρφώνουν στις πόρτες των σπιτιών τους για να τα βλέπουν όλοι. Ο ίδιος ο Ποσειδώνιος λέει ότι το έχει δει παντού αυτό το θέαμα. Στην αρχή αηδίαζε, αργότερα το συνήθισε και το άντεχε. **Τα κεφάλια των ένδοξων εχθρών τα διατηρούσαν σε λάδι από κέδρο** και τα έδειχναν στους φιλοξενούμενούς τους. Τα θεωρούσαν, μάλιστα, τόσο πολύτιμα ώστε δεν τα αντάλλαζαν ούτε με το βάρος τους σε χρυσάφι. Αυτά τους τα σταμάτησαν οι Ρωμαίοι, όπως και τα έθιμα της θυσίας και της μαντείας που είναι αντίθετα με τα δικά μας. Συνήθιζαν να **θυσιάζουν άνθρωπο**, χτυπώντας τον από πίσω με μαχαίρι, και μάντευαν τα μελλούμενα από τον τρόπο που σφάδαζε. Δεν έκαναν θυσίες χωρίς την παρουσία δρυϊδών. Αναφέρονται **και άλλα είδη ανθρωποθυσιών.** Άλλους τους σκότωναν με βέλη, άλλους τους σταύρωναν στους ναούς ή τους έκαιγαν: έκαναν μια κολοσσιαία κατασκευή από χόρτα και ξύλα, έβαζαν επάνω ήμερα κι άγρια ζώα κάθε είδους, μαζί με τους ανθρώπους, κι άναβαν φωτιά.

Δ IV, 6. Ο Ποσειδώνιος λέει ότι στον Ωκεανό [Ατλαντικό] υπάρχει ένα μικρό νησί, μπροστά στην εκβολή του ποταμού Λίγηρα. Σε αυτό κατοικούν οι γυναίκες των Σαμιτιών, που κατέχονται από τον Διόνυσο κι υπηρετούν τον θεό ζητώντας εξιλασμό με τελετές και διάφορες ιερουργίες. Δεν επιτρέπεται άνδρας να πατήσει στο νησί. Οι γυναίκες βγαίνουν στη στεριά, σμίγουν με τους άνδρες κι επιστρέφουν. Έχουν τη συνήθεια κάθε χρόνο να αφαιρούν τη στέγη του ναού τους και να την τοποθετούν πάλι μέσα σε μια ημέρα, πριν από τη δύση. Η κάθε γυναίκα φέρνει το φορτίο της. Αν κάποιας της πέσει το φορτίο, οι υπόλοιπες την κομματιάζουν και σέρνουν τα κομμάτια της γύρω από τον ναό με τη διονυσιακή κραυγή και δεν σταματάνε, αν δεν τους φύγει η έκσταση. Ο ίδιος λέει ότι πάντοτε συμβαίνει κάποια να σπρώχνει τη γυναίκα που έχει αυτή τη μοίρα. Αλλά η ιστορία που παραθέτει ο Αρτεμίδωρος είναι ακόμη πιο μυθώδης και σχετίζεται με κάτι κοράκια. Λέει ότι σ' ένα λιμάνι στην ακτή του Ωκεανού, που το λένε Δυο Κοράκια, έρχονται δυο

κοράκια τα οποία έχουν λευκό το δεξί τους φτερό. Όσοι έχουν διαφορές έρχονται εδώ, βάζουν μια σανίδα σε υψηλό μέρος κι ο καθένας πετάει χωριστά διάφορα κομμάτια από ψωμί. Τα πουλιά, άλλα τα τρώνε κι άλλα τα σκορπίζουν. Αυτός του οποίου τα ψωμάκια του σκορπίζονται, κερδίζει την υπόθεση.